

Zjevování

Otázka „zjevování“ (vyjevování) skutečností je nepochybně jednou ze základních otázek filosofických. Předně tu je otázka, jak to vypadá ze strany toho, co se vyjevuje: tradičně se o tom mluví tak, že skutečnosti nám jsou „dány“. Ale mohou se nám věci samy „dávat? Na přelomu 40. a 50. let Patočka píše (jen v rkp. – 7630, Péče o duši I., s. 195), že „žádné jsoucno se nemůže ani samo zjevovat, ani zjevování zakládat, umožňovat“. Z toho vyplývá, že ke zjevování je zapotřebí především toho, komu se „něco“ zjevuje (budu mluvit o subjektu, i když vím o možných námitkách, totiž že tím eo ipso ze subjektu dělám objekt – považuji to za nekorektní, ale výklad nechám na jindy). Jev, fenomén je tedy něco, co sice nějak musí respektovat to, co se zjevuje, ale je nemožné bez subjektu, kterému se to zjevuje. Fenomén je ne-li výtvořem, tedy přinejmenším spoluvýtvořem subjektu. Otázkou nyní je, zda to, co se v jevu zjevuje, se na fenoménu čili jevu aktivně podílí, anebo zda je jen respektováno (a „ponecháno být tím, čím jest“). Můžeme vůbec předpokládat nějakou aktivitu na straně toho, co se zjevuje? Tady je třeba bedlivě rozlišit pravá jsoucna od nepravých. Nepravé jsoucno, tj. hromada, nemůže být aktivní, protože není vnitřně integrováno (a aktivita je přechodem z nitra navenek, takže když hromada nemá „nitro“, nemůže být – jakožto hromada – aktivní). Naproti tomu pravé jsoucno aktivní být může, ale jenom tak, že svou aktivitu uskuteční jejím zvnějšněním. Zvnějšněná aktivita je sama o sobě nerozlišitelná od vnějšku hromady (pochopitelně hromady v pohybu, např. v pádu či sesuvu apod.). Rozpoznání, že jde o aktivitu a tedy o aktivní pravé jsoucno (subjekt) a tudíž o něco, čemu je třeba porozumět a ne to jen brát na vědomí a prostě konstatovat, je vždycky více či méně riskantním pokusem. Riziko bývalo kdysi větší tehdy, když se omylem a nedopatřením předpokládaly hromady a pouhá vnějšnost. Dnes se situace obrátila a věda nás nutí k tomu, abychom co možná ne-hromady, ne-věci, aktivní činitele vylučovali, abychom jich nepoužívali k výkladu, abychom porozumění nahrazovali konstrukcí z částí, setrvačností a automatismů. Právě tím se však otázka zjevování odsouvá do stínu a temna .

(Písek, 980801-3.)